

Oppimiskäsitykset sähkökitaransoiton opetuksessa

Kari Kalliokoski

Pedagoginen opinnäytetyö
Joulukuu 2009

Ammatillinen opettajakorkeakoulu

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU
JAMK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Tekijä(t) KALLIOKOSKI, Kari	Julkaisun laji Pedagoginen opinnäytetyö (5 op)	Päivämäärä 3.12.2009
	Sivumäärä 17	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ()	Verkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi OPPIMISKÄSITYKSET SÄHKÖKITARANSOITON OPETUKSESSA		
Koulutusohjelma Opettajan pedagogiset opinnot musiikin ja tanssin alalla		
Työn ohjaaja(t) RAUTIO, Tuija		
Toimeksiantaja(t)		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Pedagogisen opinnäytetyöni tavoitteena oli tutustua erilaisiin oppimiskäsityksiin ja pohtia niiden ilmenemistä sähkökitaransoiton opetuksessa. Tarkastelun kohteena olivat behavioristinen, konstruktivistinen ja humanistinen oppimiskäsitys. Teoriataustan pohjalta tarkastelin kahta sähkökitaransoiton oppimateriaalia, jotka olivat Teemu Viinikaisen "Rytmi elää" sekä Mick Goodrickin "The advancing guitarist – Applying guitar concepts & techniques". Lisäksi pohdin oppimiskäsitysten ilmenemistä käytännön opetustyössä.</p> <p>Oppimiskäsityksiin tutustuminen osoitti, että jokaisessa näkemyksessä on sekä hyviä että huonoja puolia. Opettajan ei kannata luottaa opetuksessaan pelkästään yhden oppimiskäsityksen mukaiseen opetukseen, vaan valita opetustekniikka tilanteen ja oppilaan mukaan. Sähkökitaransoiton tekniikan opettamisessa behavioristinen näkemys voi olla perusteltua. Musiikin ymmärtämisen ja soittimen kokonaisvaltaisen hallinnan kannalta taas konstruktivistinen oppimiskäsitys toimii paremmin.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Oppimisen näkemykset, soitonopetus, sähkökitara		
Muut tiedot		

Author(s) KALLIOKOSKI, Kari	Type of publication Bachelor's Thesis (5 ECTS credits)	Date 3.12.2009
	Pages 17	Language Finnish
	Confidential () Until	Permission for web publication (X)
Title LEARNING PARADIGMS IN TEACHING THE ELECTRIC GUITAR		
Degree Programme Pedagogical studies for music and dance teachers		
Tutor(s) RAUTIO, Tuija		
Assigned by		
<p>Abstract</p> <p>The aim of my pedagogical thesis was to explore different learning paradigms and reflect their usage in teaching the electric guitar. The three paradigms explored were behavioristic, constructivistic and humanistic learning paradigms. Two electric guitar teaching materials were investigated based on this theory. The materials were "Rytmi elää" by Teemu Viinikainen and "The advancing guitarist – Applying guitar concepts & techniques" by Mick Goodrick. In addition I reflected how these paradigms would turn out in practice.</p> <p>Getting to know the learning paradigms showed that there are advantages and disadvantages in each paradigm. The teacher shouldn't rely on just one paradigm but to choose the appropriate teaching method based on the situation and student. Behavioristic paradigm can be useful when teaching the playing technique of the electric guitar. Constructivistic view can work better when teaching the student to understand music and master the instrument.</p>		
Keywords learning paradigms, teaching, electric guitar		
Miscellaneous		

Sisällys

1	JOHDANTO	3
2	OPPIMISKÄSITYKSET JA SÄHKÖKITARANSOITON OPETUS.....	5
	2.1 Behavioristinen oppimiskäsitys.....	5
	2.2 Konstruktivistinen oppimiskäsitys	7
	2.3 Humanistinen- /kokemuksellinen oppimiskäsitys.....	10
3	OPPIMISKÄSITYKSET SÄHKÖKITARANSOITON OPETUSMATERIAALEISSA	12
	3.1 Teemu Viinikainen: Rytmii elää	12
	3.2 Mick Goodrick: Advancing guitarist – Applying guitar concepts & techniques.....	13
4	POHDINTAA	15
	LÄHTEET	17

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössäni tarkastelen erilaisten oppimiskäsitysten ilmenemistä sähkökitaransoiton opettamisessa ja opetusmateriaaleissa. Valitsin aiheen, koska olen valmistumassa sähkökitaransoitonopettajaksi, ja halusin jäsentää itselleni erilaisten opetusmateriaalien opetusmenetelmiä ja soveltuvuuksia opetukseeni. Pyrin opinnäytetyössäni myös löytämään eri oppimiskäsitysten parhaat puolet, jotta voin hyödyntää niitä myös omien oppilaideni kanssa. Koska oppilaiden oppimistyyli poikkeavat toisistaan, on opettajan oltava tietoinen myös erilaisista oppimiskäsityksistä ja niiden soveltamisesta käytännön opetustyöhön.

Tutustun opinnäytetyöni aikana lähdekirjallisuuden avulla eri oppimiskäsitysten teoriataustaan. Oppimiskäsityksissä keskityn pääasiassa behavioristiseen, konstruktivistiseen ja humanistiseen näkökulmaan. Pohdin opinnäytetyössäni näiden oppimiskäsitysten ilmenemistä omassa opetuksessani ja rytmimusiikin opetuksessa yleensä. Pohdin myös, kuinka näiden eri oppimiskäsitysten parhaita puolia voisi soitonopetuksessa hyödyntää.

Analysoin teoriataustan pohjalta myös kahta sähkökitaransoiton oppimateriaalia, joista pyrin löytämään erilaisten oppimiskäsitysten piirteitä. Opetusmateriaalit eivät itsessään sisällä oppimiskäsityksiä, vaan ne syntyvät ennemminkin opettajan oman opetuksen kautta. Pyrinkin pohtimaan, mikä olisi hedelmällisin opetuskeino opetusmateriaalin hyödyntämiseen.

Olen huomannut omassa soitonopiskelussa ja -opetuksessani, että vaikka sähkökitaralle on olemassa erittäin runsaasti opetusmateriaalia, ei pelkästään yhtä opetuksen pohjana käytettävää tarpeeksi monipuolista ja kattavaa soitonopasta ole kirjoitettu. Rytmimusiikin eri tyylien kirjotus on varsin laaja, ja yleensä opetusmateriaali keskittyy vain yhteen tiettyyn tyyliin tai sähkökitaransoiton osa-alueeseen. Päädyin valitsemaan opinnäytetyötäni varten kaksi varsin erityyppistä sähkökitaransoiton opetukseen keskittyvää kirjaa.

Valitsemani opetusmateriaaleja ei ole suunnattu kitaransoiton vasta-alkajille, vaan ne ovat sisällöltään jo pidemmälle kitaransoitossa ehtineiden oppilaiden opetukseen soveltuvia. Ensimmäinen opetusmateriaali on Teemu Viinikaisen erityisesti jazz-kitaransoiton rytmiiikkaa käsittelevä kirja ”Rytmi Elää”, joka koostuu 12:sta etydistä, jotka esittelevät erilaisia rytmisiä ilmiöitä ja soittotekniikoita jazz-musiikin saralla. Toinen valitsemani opetusmateriaali on kitaristi Mick Goodrickin, kirjoittama ”The Advancing Guitarist – applying guitar concepts & techniques”, joka keskittyy kitaran monipuoliseen haltuunottoon sekä melodisesti että harmonisesti.

2 OPPIMISKÄSITYKSET JA SÄHKÖKITARANSOITON OPETUS

2.1 Behavioristinen oppimiskäsitys

Behaviorismi oli vallitseva suuntaus kasvatustieteellisessä tutkimuksessa 1900-luvun alussa. Sen mukaan oppimisesta saatiin riittävä määrä objektiivista tietoa oppilaan käyttäytymistä tarkkailemalla. Opetuksessa ylempi taho, kuten oppilaitos tai opettaja, määrittelee oppimisen tavoitteet. Tämän jälkeen opettaja jakaa tiedon oppilaalle helposti omaksuttavissa osissa ohjaten oppilaan oppimista palkkioiden ja rangaistusten avulla. (Anttila & Juvonen 2002, 88.)

Behavioristisen oppimiskäsityksen pohjalla on objektivistinen ja empiirinen ajattelu, jonka mukaan ihmisen psyyken ja ympäristön välillä on dualistinen suhde. Ne ovat erilisiä kokonaisuuksia, ja ympäristöstä saadaan tietoa aistihavaintojen ja kokemusten kautta. Behavioristisen ajatuksen mukaan oppija on tyhjä taulu, johon kokemukset piirtävät jälkiä. (Tynjälä 2000, 29-30.)

Behavioristinen oppimiskäsitys perustuu luonnontieteelliseen ajatteluun, jonka mukaan ihmisen ja eläimen oppiminen on perusmuodoiltaan samanlaista (JAMK 2009). Behavioristinen näkemys ei ota huomioon ihmisen oman itsetutkiskelun eli introspektion kautta saamaa tietoa. Tiedon tulee myös olla yksiselitteisesti havaittavissa, mitattavissa, dokumentoitavissa ja tilastoitavissa. Olennaista behavioristisen oppimiskäsityksen mukaan oli ajatus siitä, että oppimisen tutkimuksessa keskitytään objektiivisesti havaittavaan ulkoiseen käyttäytymiseen. (Kauppila 2007, 17–19.)

Behavioristinen näkemys korostaa myös oppimismotivaation syntymisessä ulkopuolisten tekijöiden vaikutusta. Positiiviset ja negatiiviset ulkoiset ärsykkeet toimivat behavioristisen oppimiskäsityksen mukaan oppimista motivoivina tekijöinä. Palaute käyttäytymisestä on välittömän vahvistamisen periaatteen mukaan saatava mahdollisimman pian. (Kauppila 2007, 20–21.)

Behaviorismia pidetään edelleen luonnollisena opettamiseen kuuluvana oppimisnäemyksenä. Behavioristinen näkökulma ilmenee opetuksessa esimerkiksi palkitsemalla oikea vastaus myönteisellä palautteella. Myös oppilaan lähtötasoa mittaavien kokeiden palauttaminen mahdollisimman pian viittaa behavioristisen näkemyksen mukaiseen välittömän palautteen periaatteeseen. (Kauppila 2007, 21.) Behaviorismin käsitys oppilaan opettamisesta käyttäytymistä palkitsemalla tai rankaisemalla ei kuitenkaan ole nykyäskäityksen mukaan kaikkein tehokkain eikä mielekkäin tapa, varsinkaan monimutkaisten tieto- tai taitokokonaisuuksien opettamisessa. Jos havaitsemis-, tiedonkäsitteily- ja emotionaalisia prosesseja ei oteta opetuksessa huomioon, ei varsinaisia oppimisprosesseja pystytä hyödyntämään. (Anttila & Juvonen 2002, 89)

Vaikka behaviorismilla on nykyäikana melko negatiivinen kaiku, on sillä kuitenkin edelleen osansa myös musiikinopetuksessa. Oppilaitosten numeroarviointi toimii mielestäni motivoivana tekijänä ainakin joillekin oppilaille palkintoina ja rangaistuksina tehdystä tai tekemättä jätetystä työstä. Myös oppilaalle, jonka musiikillinen identiteetti on vielä kehittymässä, ulkoinen palkitseminen voi hyvinkin toimia motivoivana tekijänä. Toisaalta palkitsemisessa piilee aina vaaransa: oppilaan harjoittelu voi perustua pelkästään ulkoisten palkintojen tavoittelulle, jolloin syvällisempi oppimisprosessi ja itse musiikki voi unohtua.

Erityisesti soittimen tekniseen hallintaan liittyvissä asioissa behavioristisen näkökulman mukainen opetus on mielestäni tärkeää. Oppilaalle on annettava selkeä malli, miten jokin asia käytännössä toteutetaan. Tällöinkin oppilaan omat tuntemukset ovat kuitenkin tärkeitä, varsinkin oman soittimen eli sähkökitaran suhteen, jonka soittamisessa yhtä oikeaa soittotekniikkaa tai -asentoa ei ole olemassa.

Oppilaan silmissä opettaja on usein behavioristisen oppimisnäemyksen mukainen asiantuntija, jonka jokainen sana on ehdoton totuus. Opettajan tulisi mielestäni kuitenkin olla enemmänkin oppilaan tasolla kuin toimia asiantuntijana, joka latelee oppilaalle ehdottomia totuuksia. Vuorovaikutus on tärkeä osa oppituntia, eikä opetustilannetta voi nähdä yksipuolisena ärsykkeiden antamisena. Oppitunneilla on osattava reagoida oppilasta askarruttaviin kysymyksiin tai kiinnostus soittotunteihin saattaa lopahtaa.

Behavioristinen näkökulma toimii sähkökitaran opetuksessa siis jossakin määrin varsin-kin soitinopintojen alkuvaiheessa olevien oppilaiden kanssa. Koska kosketus omaan soittimeen on vielä varsin vähäinen, on keskityttävä sormen koordinaation kehittämiseen sekä muihin teknisiin asioihin. Soitinopintojen alkuvaiheessa oppilaille on myös muodostettava jonkinlaiset perustiedot, ”alkusolu”, jonka varaan tietoa voidaan rakentaa. Tällaisten tietojen opettamisessa behavioristisen opetustyylin käyttö on perusteltua. Hedelmällisin oppimiskokemus syntyy kuitenkin mielestäni omien oivallusten kautta: ”pähän kaadettu” tieto harvoin pysyy päässä pidempään.

2.2 Konstruktiivinen oppimiskäsitys

Kognitiivinen psykologia alkoi tutkia 1900-luvun puolivälin tienoilla sitä, mitä yksilön mielessä tapahtuu oppimistilanteessa. Behaviorismin teoria siitä, että ihmisen päähän voidaan kaataa tietoa, huomattiin vääräksi. Huomattiin, että oppilas vastaanottaa tietoa yksilöllisesti valikoiden. Valikoituva tiedon määrittää se, kuinka kiinnostavaksi ja tärkeäksi oppilas asian kokee. (Anttila & Juvonen 2002, 89.)

Kognitiivisen psykologian ympärille rakentui konstruktivismi, joka oli 1900-luvun toinen keskeisistä oppimiskäsityksistä. Konstruktiivinen käsitys ei nähnyt oppimista niinkään tietojen määrällisenä lisääntymisenä, vaan oppilaan tietorakenteiden muuttumisenä, ajattelun kehittymisenä, tiedon käsittelytaitojen oppimisena sekä niitä ohjaavien metakognitiivisten taitojen kehittymisenä. Metakognitiivisilla taidoilla onkin konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaan suuri merkitys. Oppija arvioi kuinka oppii ja kuinka oppimista voi kehittää. (Anttila & Juvonen 2002, 89–90.) Oppijan tulisi myös tiedostaa, mitkä osat hän opittavasta asiasta ymmärtää ja mitkä asiat puolestaan jäävät ymmärtämättä. Näin tiedon haku helpottuu ja oppimisen kannalta olennaisia kysymyksiä on helpompi asettaa. (Kupias 2002, 9.)

Konstruktivistisessa oppimiskäsityksessä oppijan oma tiedonprosessointi ja ajattelu toimivat oppimisen lähtökohtana. Konstruktivismissa painotus on kokonaisuudella ja siihen liittyvällä suunnitelmalla. Kokonaisuus rakentuu osista, jotka on tunnettava kokonaisuuden hallitsemiseksi. Tällöin myös opetustilanne muuttuu perinteisestä tiedon siirtämisestä oppilaan omaehtoiseen informaation etsintään ja muokkaamiseen. Oppiminen on aktiivinen prosessi, jossa oppija muodostaa henkilökohtaisen tulkinnan kokemuksestaan. Tällöin myös käsitys tiedosta muuttuu: ei ole olemassa absoluuttista, oikeaa tietoa, vaan oppija havainnoi ja rakentaa oman todellisuutensa havaintojensa ja aikaisemman kokemuksensa ja tietonsa pohjalta. (Patrikainen 1999, 154–155.) Oppimisprosessi alkaa havainnoinnista jossa informaatio valikoituu jo aiemmin opitun tiedon perusteella. Havaittu opittu tieto liitetään edelleen opittuun tietoon. (Kauppila 2007, 39.)

Konstruktivismin mukaan opittavan asian herättämät opittavaan asiaan liittyvät kysymykset, oma kokeilu, ongelmanratkaisu ja ymmärtäminen ovat itse oppimisen kannalta tärkeässä roolissa. Oppilaiden keskinäisen vuorovaikutuksen ja yhteistoiminnan kautta subjektiivisista kokemuksista muodostuu objektiivista tietoa. (JAMK 2009.)

Oppimisprosessissa oppija tulkitsee todellisuutta ja muokkaa tietoaan aktiivisesti aikaisemman tietonsa pohjalta. Oppilas jäsentää ja tulkitsee havaitsemaansa uutta tietoa skeemojen eli mielen sisäisten tietorakenteiden avulla. Jos uusi tieto sopii aikaisemman tiedon kanssa yhteen, sulautuu (assimiloituu) se aiempiin tietorakenteisiin. Jos taas tieto ei sovi yhteen aikaisempien tietorakenteiden kanssa, joutuu oppija mukauttamaan (akkommodoimaan) aikaisempia skeemojaan laadullisesti uudenlaisiksi tietorakenteiksi. (Anttila & Juvonen 2002, 93.) Tiedon omaksumiseen vaikuttavat myös ongelmanratkaisuun ja oppimiseen käytetyt strategia. Oppimistapahtuma ei ole siis kaikille samanlainen, vaan oppijan valmiudet sekä motivaation ja tavoitteiden kaltaiset erityispiirteet tekevät oppimisprosessista jokaiselle oppijalle omanlaisensa. (Kupias 2002, 9.)

Oppiminen on siis konstruktivismin mukaan oppijan oman toiminnan tulosta. Oppija on itse aktiivinen ja vastuullinen, ja opettaja auttaa juuri silloin, kun se on tarpeen. Olenaisista on siis nimenomaan se, mitä oppilaan mielessä tapahtuu ja opetus kohdistuu oppijan mielen toiminnan laadulliseen kehittämiseen. Tiedon konstruktivismi näkee ymmärryksenä, kun taas behaviorismi käsittää tiedon enemmänkin faktatietona. (Anttila & Juvonen 2002, 89–90.)

Mielestäni konstruktivistiset käsitykset sopivat huomattavasti behavioristisia käsityksiä paremmin opetustyöhön. Konstruktivismin lähtökohtana on oppijan yksilöllisyys, ja se on myös soitonopettajan työssä erittäin tärkeä huomioida. Jotta opetus olisi tehokasta, on aineisto esitettävä tavalla, joka vastaa oppijan tapaa tarkastella todellisuutta. (Bruner 1966, von Wrightin 1993, 20 mukaan). Oppilas kokee myös mielekkäiksi haasteet, jotka liittyvät oppijan omaan elämään (von Wright 1993, 20). Soitonopettajan työssä oppilaan oman musiikkimaun huomioiminen on mielestäni tärkeää huomioida myös opetuksessa. Oppilas on helppo saada motivoitumaan soittoläksystä, jolla on ainakin jonkinlaista kosketuspintaa oppilaan oman musiikkimaun kanssa.

Omassa opetustyössäni olen pyrkinyt välttämään liiallista valmiiden vastausten antamista. Esimerkiksi asteikkoja ja sointuja opetettaessa olen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ohjannut oppilaita löytämään asteikot ja soinnut itse soittimestaan sekä muodostamaan niitä annettujen ohjeiden pohjalta. Mielestäni tämä opetustapa kuvaa hyvin konstruktivismin ajatusta oppimisesta oppijan oman toiminnan tuloksena.

Myös konstruktivismin käsitys uuden tiedon rakentamisesta vanhan varaan sopii hyvin sähkökitaransoiton opetukseen. Esimerkiksi sointuja opeteltaessa aloitetaan yleensä kaksiaänisistä kvinttisoinnuista edeten kolmisointujen kautta yhä laajempiin sointuihin. Näin oppilaan aikaisemmat tiedot ja taidot tukevat asteittaista etenemistä. Uusi asia opitaan käyttämällä aiemmin muodostuneita tietorakenteita.

Myös oppilaan tiedot musiikin teoriasta ovat osaltaan tukemassa oppimisprosessia. Oman soittimensa kautta oppilas voi viedä teoriassa oppimansa asiat käytännön tasolle. Musiikin teorian opetus sekä soittotunnit tukevatkin hyvin toisiaan, ja mielestäni tätä seikkaa kannattaisi hyödyntää musiikinopetuksessa laajemmin esimerkiksi yhdistämällä soittotunnit ja teoriaopetus toisiinsa. Olen huomannut, että varsinkin klassisen musiikin opetuksessa musiikin teoria ja käytäntö nähdään usein toisistaan erillään olevina kokonaisuuksina. Tämän takia teoria-asioiden opiskelu näyttäytyykin oppilaiden silmissä yleensä varsin tylsänä, eikä se tällöin myöskään tue varsinaista soitonopetusta.

2.3 Humanistinen- /kokemuksellinen oppimiskäsitys

Humanistisen oppimiskäsityksen mukaan oppiminen ei ole pelkästään tiedon prosessointia, vaan se perustuu oppijan omiin kokemuksiin ja kykyyn arvioida kokemuksiaan ja oppimistaan uuden oppimisen rakentamiseksi. Itseohjautuvuus on humanistisen käsityksen mukaan vahvassa asemassa, ja oppilas on itse vastuussa omasta oppimisestaan. Opettaja toimii oppimisprosessissa lähinnä oppimisen tukijana, ja suunnittelemalla yhdessä oppimistavoitteita ja -sisältöjä. (JAMK 2009.) Oppimiseen sisältyy vuorovaikutus oppijan ja ympäristön välillä. Vaikka kokemus on subjektiivinen ja henkilökohtainen, on se samalla objektiivinen ja yhteydessä ympäristöön. Sosiaalisen ja persoonallisen tiedon vuorovaikutus synnyttää opitun tiedon. (Kupias 2002, 18.)

Opetuksen tehtävänä on tukea sosiaalista ja persoonallista kasvua, itsenäistymistä sekä identiteetin kehitystä. Opetuksen tavoitteena on siis erityisesti oppilaan minän kasvu. Itsensä toteuttaminen on humanistisen oppimiskäsityksen mukaan tärkeässä asemassa. On tärkeää, että oppija kokeilee, saa vaikutelmia ja tekee itse johtopäätöksiä. (Kauppila 2007, 28–29.) Oppijan on oltava tietoinen omasta kasvustaan sekä omien ajattelu-, oppimis- ja toimintastrategioidensa kehittamisestä. Oppimisessa pyritään jatkuvasti syventämään ja ymmärtämään omaa tietoa, sekä kehittämään metakognitiivisia taitoja. (Kupias 2002, 18.)

Humanistisen oppimiskäsityksen keskeinen oppimismalli on siis kokemuksellinen oppiminen, jossa myös luovuudella on tärkeä osa. Oppimisprosessissa pyritään syklisyyteen: Oppimistapahtuman aikana syntyy uusia kokemuksia, joita voidaan käyttää hyväksi jälleen uuden oppimisessa. Kokemukset itsessään eivät kuitenkaan takaa oppimista, vaan oppiminen saavutetaan saatuja kokemuksia työstämällä ja analysoimalla. (Kauppila 2007, 30.) Omakohtaisen kokemuksen reflektointi ja käsitteellistäminen tai yleistäminen ovat oppimisprosessissa tärkeässä osassa. Reflektiivinen vaihe nähdäänkin oppimisen kannalta keskeisimpänä vaiheena, ja se on jatkuvaa, aktiivista itsearviointia. Kokemus toimii merkityksellisenä oppimisprosessin katalyyttinä vain silloin, kun oppimistilannetta ei pystytä ratkaisemaan aikaisemmista kokemuksista saadulla rutiinilla. (Kupias 2002, 17–18.)

Humanistisen käsityksen teoria oppimisesta antaa siis oppilaalle paljon vastuuta omasta oppimisprosessista. Nuorempia oppilaita opetettaessa tällainen oppimiskäsitys kuulostaa liiankin vastuulliselta. Nuorilta oppilailta puuttuu usein valmius itseohjautuvuuteen, ja tällöin opettajan roolin tulisi olla mielestäni vahvemmassa asemassa kuin pelkästään tukemassa oppimista. Ammatillisessa koulutuksessa humanistisen oppimiskäsityksen mukainen opiskelu toimiikin paremmin ja siihen tulisi mielestäni ehdottomasti pyrkiä. Myös humanistisen oppimiskäsityksen painottama identiteetin kehitys ja minän kasvu toteutuvat mielestäni hyvin musiikin opetuksen kautta. Oppilaan musiikillisen maailmankuvan ja identiteetin kehittäminen onkin mielestäni tärkeä tavoite soittotuntien pitämisen suhteen. Opettajan merkitys oppilaalle on usein suuri niin musiikillisena osajana kuin aikuisen ihmisen roolimallinakin.

Humanistisen käsityksen mukainen oppiminen itsensä toteuttamisen kautta sopii hyvin musiikin kaltaiselle taideaineelle. Rytmimusiikissa esimerkiksi improvisoinnilla on tärkeä osa, ja sen opetukseen kokeileminen ja luovuus liittyvät luontevasti. Mielestäni oppilasta ei tulisi kahlita liiaksi musiikin teorian asettamilla säännöillä, vaan pikemminkin tukea luovaan ilmaisuun sekä kokeilemiseen. Varsinkin soitinopetuksen alkuvaiheessa luovuuteen ja kokeilemiseen kannustaminen on tärkeää. Liiallinen musiikin ”sääntöjen” alleviivaaminen opetuksessa saattaa tukehduuttaa soittamisesta luovuuden.

3 OPPIMISKÄSITYKSET SÄHKÖKITARANSOITON OPETUSMATERIAALEISSA

3.1 Teemu Viinikainen: Rytmi elää

Teemu Viinikaisen kirjoittama ”Rytmi elää” sisältää 12 erityylistä etydiä, jotka keskittyvät pääasiassa jazz-kitaroinnin rytmiikkaan ja fraseeraukseen. Kaikki kappaleet pohjautuvat tunnetuiden jazz-klassikoiden sointukiertoihin ja mukana on muun muassa yleisimmät jazz-musiikissa käytetyt rakenteet: blues-, molliblues- ja rytmikierto. Kappaleista on nuotinnettu sekä melodiat että soolot, ja ne on kirjoitettu perinteisen nuottikirjoituksen lisäksi myös tabulatuurimerkinnöillä. Kirjan mukana tulee myös CD, jossa Teemu esittää kappaleet yhdessä rumpali Teppo Mäkysen ja urkuri Mikko Helevän kanssa. CD:llä on mukana myös kappaleiden versiot ilman kitararaitaa.

Kirjasta löytyy mielestäni sekä behavioristisen että konstruktivistisen oppimisnäkemyksen mukaisia viitteitä. Viinikainen ohjeistaa opettelemaan kirjan kappaleet niin tarkasti nuotti nuotilta, että se on identtinen CD-version kanssa pienintäkin fraseerausta myöten (Viinikainen, 2009, 6). Mielestäni tämä näkökulma edustaa ainakin jossakin määrin behavioristista oppimisnäkemystä: CD-version opettaja jakaa tiedon absoluuttisena totuutena, ja oppilaan tehtäväksi jää painaa tieto mieleen mahdollisimman tarkkaan imitoimalla. CD:llä kuultava versio on ihanteellinen versio, johon pyritään opettelemalla etydi ulkoa sormituksia ja viimeistäkin yksityiskohtaa myöten. Sooloista on myös erotettu parin tahdin fraaseja, joita on kirjan mukaan tarkoitus harjoitella toistamalla fraasia metronomin kanssa lukuisia kertoja, kunnes fraasit menevät toistojen kautta lihasmuistiin. Myös tämä tiedon jakaminen helposti omaksuttavissa, riittävän pienissä osissa viittaa mielestäni behavioristiseen näkökulmaan.

Teemu Viinikainen on kerännyt jokaisen etydin yhteyteen myös etydin tyyliä edustavien jazz-kappaleiden kuuntelusuosituksia. Jokaisen etydin kohdalle on valittu myös samaa tyyliä edustava kappale, josta Viinikainen suosittelee transkription eli nuotinnoksen tekemistä sekä harjoittelemista levyn kanssa. Nämä näkökulmat edustavat mielestäni konstruktivistista oppimiskäsitystä. Etydit eivät ole vain irrallisia tekniikkaharjoituksia,

vaan ne on yhdistetty myös laajemmin jazzin historiaan. Kuuntelusuositusten avulla yhtymäkohdat kirjan kappaleiden ja musiikin historian välillä on helppo löytää ja näin myös samalla täydentää havaintoja tietyn aikakauden tai tyylin erityispiirteistä. Myös idea transkriptioiden tekemisestä on mielestäni konstruktivistista suuntausta edustava: oman toiminnan ja kokeilun kautta opittu tieto jää tehokkaammin mieleen. Viimeisen kirjassa olevan etydin Viinikainen on jättänyt kokonaan nuotintamatta. Myös tällä pyritään aktivoimaan oppijaa aktiivisempaan tiedon muokkaukseen ja oman toiminnan kautta oppimiseen.

Kirjassa kannustetaan myös etydien soolojen tarkkaan analysointiin, jotta kappaleista saisi täyden hyödyn irti. Viinikainen antaa kirjassaan myös paljon hyödyllisiä vinkkejä ja näkökulmia harjoitteluun sekä soitinvälineiden valintaan liittyen. Soitonopiskelun suhteen kirjan suurin hyöty on kuitenkin mielestäni nimenomaan jazz-rytmiikan ja –fraseerauksen omaksumisessa selkeän ennalta soitetun mallin avulla. Myös opettajan olisi mielestäni hyvä painottaa soittoesimerkkien tarkkaa kuuntelua ja levyn kanssa soittamista tätä opetusmateriaalia käytettäessä, onhan Viinikainen tämän hetken arvostetuin jazz-kitaristi Suomessa ja tunnettu muun muassa juuri taidokkaasta rytminkäsittelystään.

3.2 Mick Goodrick: Advancing guitarist – Applying guitar concepts & techniques

Mick Goodrickin soitonopas “Advancing guitarist – Applying guitar concepts & techniques” keskittyy tekniikkaa ja tulkintaa kehittävien etydien sijaan kitaran monipuoliseen ja kokonaisvaltaiseen hahmottamiseen. Kirjassa perehdytään kitaran soittamiseen sekä melodia- että harmoniainstrumenttina. Esimerkiksi kitaran hahmottamisessa melodia-soittimena Goodrick käyttää useaa eri lähestymistapaa: Kitaralla improvisoidaan käyttäen kerrallaan vain yhtä tai kahta kieltä, soittaen avoimessa asemassa sekä käyttäen hyväksi asemasoittoa.

Varsinaisia nuotein kirjoitettuja soittoharjoituksia kirjassa ei juurikaan ole, vaan kirja on tehty ennemminkin antamaan ideoita ja lähestymistapoja improvisointiin jo perusasiat hallitsevalle kitaristille. Kirja ei myöskään ole sidoksissa pelkästään johonkin tiettyyn musiikin lajiin, vaan sen avulla on mahdollista syventää tietämystä musiikin ja erityisesti sähkökitaran soiton suhteen tyylilajista riippumatta.

Kirjan ensimmäinen luku keskittyy pääasiassa asteikoiden harjoitteluun eri lähestymistapoja käyttäen. Toinen luku sisältää valtavan määrän materiaalia, joka käsittelee suurimmaksi osaksi kitaraa harmonisena instrumenttina. Kirjan kolmannessa luvussa Goodrick kertoo omia ajatuksiaan niin harjoittelusta, tekniikasta, rytmistä kuin muistakin kitaransoittoon liittyvistä asioista.

Kirjan lähestymistapa heijastelee mielestäni varsin konstruktivistista näkökulmaa. Opeteltavia asioita lähestytään monesta eri näkökulmasta, tavoitteena kokonaisuuden eli sähkökitaran ja ennen kaikkea musiikin ymmärtäminen ja hahmottaminen.

Kirjassa on mielestäni myös humanistiseen oppimiskäsitykseen viittaavia piirteitä. Kirja sisältää paljon materiaalia, mutta Goodrick jättää opettajalle ja oppilaalle vastuun sen käyttötarkoituksen keksimisestä ja hyödyntämisestä. Goodrick mainitsee kirjassaan itsekin antavansa vihjeitä kuinka annettua tietoa mahdollisesti voisi käyttää hyväkseen, mutta rohkaisee kuitenkin ensisijaisesti oppijaa tekemään tiedosta itselleen hyödyllistä (Goodrick 1987, 5). Omassa opetustyössäni en ole käyttänyt kirjaa juurikaan varsinaisena opetusmateriaalina, mutta olen valmistanut ja muokannut paljon omaa opetusmateriaalia kirjan antamien ideoiden pohjalta.

Goodrickin kirja toimii myös todella hyvänä itseopiskelun välineenä pidemmälle olevalle kitaristille. Kirja sisältää niin paljon hyödyllistä materiaalia, että sen täydelliseen hallitsemiseen ei ihmisen elinikä riitä. Kirja toimii mielestäni myös hyvänä itsereflektion välineenä ja siihen on aika ajoin hyvä peilata omia tietoja ja taitoja sekä harjoittelurutiinejaan. Kirjasta on myös helppo poimia harjoitusideoita kulloinkin työn alla olevaan kitaransoiton osa-alueeseen.

4 POHDINTAA

Kaikki edellä käsittelemäni oppimiskäsitykset näkyvät mielestäni selvästi musiikin opetuksessa. Yhtä tiettyä oppimiskäsitystä ei voi eikä edes kannata erottaa toisistaan vaan jokaisessa käsityksessä on etunsa ja haittansa. Käytettyyn opetustekniikkaan vaikuttaa aina myös oppilaan oma yksilöllisyys sekä oppimistyyli eikä kaikille oppilaille yhtä hyvin soveltuvaa opettamisen ”muottia” ole olemassa.

Behaviorismin edut ovat mielestäni varhaisopetuksen puolella ja erityisesti soittotekniikan opettamisessa. Jos aikaisempia musiikillisia tietoja ja taitoja ei juurikaan ole, voi behavioristisempi opetustapa ”alkusolun” muodostamiseksi olla aluksi perusteltua, jotta tietoa voidaan myöhemmin rakentaa tämän perustiedon varaan. Myös palkitseminen saattaa olla toimiva ratkaisu joidenkin oppilaiden motivoinnin kohdalla, vaikkakaan omassa opetustyössä en siihen ole turvautunut. Yleisesti ottaen behaviorismin edustamat näkemykset oppimisesta ovat kuitenkin vanhanaikaisia, eivätkä ne sovi musiikin opetukseen ainakaan ainoana opetuksessa käytettävänä näkökulmana.

Selkeimmin soitonopettajan työssä näkyy mielestäni konstruktivistinen oppimiskäsitys. Musiikinopiskelu on jatkuvaa tietorakenteiden muokkaamista, jossa uutta tietoa sulauteaan jatkuvasti vanhan päälle, tavoitteena kokonaisvaltainen musiikin hahmottaminen. Myös oppilaan yksilöllisyyden huomioiminen esimerkiksi musiikkimaun suhteen on soitonopetuksessa tärkeää. Tämä edesauttaa oppilasta myös motivoitumaan oppimislanteeseen entistä paremmin.

Humanistinen käsitys oppimisesta on mielestäni ihanteellisin tapa oppia, mutta se ei kuitenkaan välttämättä sovi nuoremmille oppijoille sisältämänsä vastuullisuuden takia. Oppilasta on kuitenkin hyvä ohjata kohti itseohjautuvuutta ja vastuun ottamista omasta oppimisestaan. Myös kokeilemisen ja luovan toiminnan kautta tapahtuva oppiminen kuuluu olennaisesti soitonopetukseen erityisesti rytmimusiikin puolella.

Valitsemistani opetusmateriaaleista heijastui mielestäni selkeästi eri tyyppisiä oppimisnäkemysten näkökulmia, joita materiaalin opettamisessa kannattaisi hyödyntää. Etydeihin keskittyvässä ”Rytmi elää” -kirjassa, jonka painopisteenä on teknisten asioiden (rytminkäsittely ja fraseeraus) hiominen, näkökulma oli mielestäni jossain määrin behavioristinen. Toisaalta kirja aktivoi oppilasta myös omaan toimintaan kuuntelu- ja transkriptiosuositusten sekä soolojen analysoinnin suhteen. Nämä seikat viittaavatkin mielestäni enemmän konstruktivistiseen käsitykseen oppimisesta. ”The advancing guitarist – applying guitar concepts & techniques” heijastelee mielestäni enemmän konstruktivistista ja humanistista oppimisnäkemystä tukevaa opetustyyliä. Kirja ei anna valmiita vastauksia vaan antaa vastuun informaation muokkaamisesta oppilaalle.

Opinnäytetyön parissa työskentely syvensi huomattavasti tietojani eri oppimisnäkemysten näkökulmista sekä niiden välisistä eroista. Pedagogiikan ja psykologian luennoilta tutut teoreettiset käsitteet jäsentyivät selkeämmiksi, kun reflektoin niitä omaan opetustyöhöni sekä käyttämiini opetusmateriaaleihin. Opetusmateriaalien analysointi oppimisnäkemysten kautta selkeytti myös omaa opetustani sekä antoi ideoita, kuinka erilaisia soitonopetuksen osa-alueita olisi hedelmällisintä opettaa.

LÄHTEET

Painetut lähteet

Anttila, Mikko & Juvonen, Antti 2002. Kohti kolmannen vuosituhanen musiikkikasvatusta. Saarijärvi. Gummerus kirjapaino Oy.

Goodrick, Mick 1987. The Advancing Guitarist – Applying guitar concepts & techniques. Milwaukee. Hal Leonard Corporation.

JAMK, avoin oppimateriaali. Viitattu 31.10.2009.
<http://aokk.jamk.fi/oppiminen/oppimiskasitykset.html>

Kupias, Päivi 2002. Oppia opetusmenetelmistä. Helsinki. Oy Edita Ab

Patrikainen, Risto 1999. Opettajuuden laatu. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.

Tynjälä, Päivi 2000. Oppiminen tiedon rakentamisena. Tampere. Kirjayhtymä Oy.

Viinikainen, Teemu 2009. Rytmi elää. Keuruu. Otava.

von Wright, Johan 1993. Oppimiskäsitysten historiaa ja pedagogisia seurauksia. Helsinki. Painatuskeskus Oy.